

TRI MUHE NA EN MAH

Živali v slovenskih, angleških in francoskih frazemih

Dijaki Gimnazije Bežigrad in Katarina Krapež

TRI MUHE NA EN MAH

Živali v slovenskih, angleških in francoskih frazemih

Dijaki Gimnazije Bežigrad in Katarina Krapež

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 171755267

ISBN 978-961-6481-54-0 (PDF)

KAZALO

UVODNE BESEDE	5
KAJ SO FRAZEMI?	7
Gaja Ana Gorenc Markovič, Manca Miklič	
RABA FRAZEMOV	13
Neža Kunič	
IZVOR FRAZEMOV	15
Gaia Istenič, Katarina Krapež, Živa Potočar, Nai Redja, Ivo Vitez	
FRAZEMSKA UGANKA	29
Enya Dragojević, Vita Logar, Hanna Yesewzer Tefera	

UVODNE BESEDE

Pričujoča knjižica je izbor izdelkov dijakov Gimnazije Bežigrad, ki so nastajali v šolskih letih 2021/22 ter 2022/23 v okviru projekta *Tri muhe na en mah* v sodelovanju med Gimnazijo Bežigrad in Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani (kot del projekta *Evropska noč raziskovalcev – Humanistika, to si ti!*). Dijaki so v drugem in tretjem letniku z različnih vidikov raziskovali in se ukvarjali z (ne le) živalskimi frazemi v slovenščini, angleščini in francoščini. Kot mentorica sem jih usmerjala profesorica angleščine in francoščine Katarina Krapež z Gimnazije Bežigrad v sodelovanju z izr. prof. dr. Meto Lah z Oddelka za romanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Knjižica vsebuje štiri vsebinske sklope: prvo poglavje povzema teoretični del raziskovalne naloge *Frazemi pri nas in onkraj meje*; drugo poglavje je kratka raziskava rabe izbranih slovenskih frazemov z uporabo besedilnega korpusa Gigafida; tretje poglavje predstavlja pregled izvorov določenih frazemov v slovenščini, angleščini in francoščini; četrto poglavje pa ponuja frazemsko uganko v obliki ustvarjalnih ilustracij dobesebnega pomena nekaterih živalskih frazemov v vseh treh jezikih.

Naslov *Tri muhe na en mah* je prirejen slovenski frazem *ubiti dve muhi na en mah* in meri na to, da so v eni knjižici obravnavani živalski frazemi v treh jezikih.

Katarina Krapež

KAJ SO FRAZEMI?

Frazemi

Frazemi, imenovani tudi idiomi, pogovorno fraze, so stalne besedne zveze, katerih pomena ne moremo razbrati iz definicije posameznih pojmov, saj je vsaj ena izmed sestavnih besed rabljena metaforično in se moramo zato njihovega pomena naučiti.

Obširnost definicij se med seboj razlikuje, mednje so ponekod uvrščeni tudi idiomatski izrazi (*dlakocepiti*) in pregovori. Nekateri izmed njih so popolnoma vključeni v naš jezik, zato se velikokrat ne zavedamo, da jih slišimo ali uporabljamo (*dober tek*), pogosto jih zamenjujemo z metaforami.

Frazeme najdemo v (večinoma) vseh svetovnih jezikih. Med posameznimi državami se razlikujejo, razvijajo se vzporedno z jezikom in kulturo, odvisni so od izvirnega geografskega prostora ter imajo večinoma veliko jezikovno in kulturno vlogo ter tradicionalen pomen. Ne smemo jih dobesedno prevajati, zato povečujejo edinstvenost in avtentičnost jezika. Nekateri idiomi pa so enaki ali podobni v vseh jezikih (*Pandorina skrinjica; jabolko spora; biti desna roka*), pogosto zaradi skupnega (mitološkega, zgodovinskega, literarnega, fizičnega ali korelacijskega) izvora.

Besedna zveza in stalna besedna zveza

V vsakdanjem pogovoru pogosto popolnoma nezavedno postavimo besede v strukturo, imenovano besedna zveza. Kot o njej pove že ime, je besedna zveza (ali sintagma) povezava dveh ali več besed, ki jih uporabimo zaporedno ter skupaj tvorijo določen pomen.

Sestavljena je iz jedra (lahko je jeder več) in določila, ki jedro natančneje pomensko določa. Besedne zveze poimenujemo po besedni vrsti, ki predstavlja jedro. Poznamo samostalniško, prislovno, pridevniško in glagolsko besedno zvezo. Delimo pa jih tudi na precej preostalih načinov, na primer glede na stalnost (Slovenščina za 3. letnik).

Poznamo proste in stalne besedne zveze. Kot primer lahko uporabimo pojem *mama*. Natančneje ga označimo z dodajanjem pridevniške besede, kot primer *ljubeča mama, skrbna mama, mlada mama*. S tem smo tvorili proste besedne zveze. Njihov pomen lahko razberemo iz vsake posamezne besede in ni stalen, zato te besedne zveze lahko poljubno spreminjamo. Ko pa besedi *mama* dodamo pridevnik *stara*, dobimo stalno besedno zvezo. *Stara mama*, kot

poimenovanje za babico, nima več pomena določljivega iz definicije posameznih besed. Prav tako besede stara ne moremo zamenjati s sopomenko priletna, ker stavčna zveza ne bi obdržala enakega pomena. Tako dobimo stalno besedno zvezo. Enako velja za sintagme osnovna šola, krvni davek, kriva vera in podobne (Projekt slovenščina).

Stalne besedne zveze naprej delimo na nezaznamovane in zaznamovane. Zaznamovanim stalnim besednim zvezam pravimo tudi frazemi (Projekt slovenščina).

Frazemi – knjižni ali neknjižni jezik?

Kot metafore in stalne besedne zveze tudi frazeme uradno uvršamo pod knjižni jezik, najdemo jih v Slovarju slovenskih frazemov. Tega je leta 2011 v tiskani izdaji objavil Janez Keber in obsega kar 1158 strani, od 2015 pa obstaja tudi v spletni verziji, kjer je pridružen Slovarju slovenskega knjižnega jezika.

Vendar pa se tudi knjižnost posameznih idiomov med seboj razlikuje. Opazna je razlika med njimi v rabi glede na način podajanja (ustno, pisno) in glede na formalnost besedila.

Pisana besedila lahko v našem primeru delimo na umetnostna, strokovna ter uradovalna in publicistična. V prozih umetnostnih delih so frazemi precej pogosto rabljeni, z njimi v delu ustvarjamo živost. Velikokrat so uporabljeni v romanih, posebej v dialogih, saj njihova čustvena zaznamovanost poživi in polepša jezik. Redkeje pa so frazemi uporabljeni v poeziji, večinoma jih nadomestijo metafore. Te so za pesnike bolj primerne, saj si v nasprotju s frazemi metaforično besedno zvezo in njen pomen lahko izmislijo sami ter jo poljubno spreminjajo, kar omogoča večjo ustvarjalno inovativnost. Obstajajo pa tudi frazemi, ki jih kljub oblikovni omejenosti pesniki pogosto uporabijo in so večinoma bolj podobni metaforam, na primer bela (snežna) odeja (Skušek, 2018).

Nasprotno pa se tako strokovna kot uradovalna besedila skušajo uporabiti frazemov izogniti, saj je njihova raba neprimerna zaradi stilske zaznamovanosti. Posledično jih redko uporabljamo v esejih, literarnih in razlagalnih spisih, uradovalnih besedilih, strokovnih znanstvenih člankih ter podobno. Enako velja za strokovna govorna besedila ter uradne pogovore.

V medijih, vključujoč pisna in ustna publicistična besedila ter oglase, so ponovno uporabljeni knjižni frazemi, velikokrat z namenom pritegnitve pozornosti ter ustvarjanja živosti, kot so prižgati zeleno luč, naliti čistega vina in

podobni. Poleg knjižnih pa poznamo tudi pogovorne frazeme, saj so idiomi najpogosteje uporabljeni v neuradnih pogovorih. V vsakdanjem sporazumevanju jim pravimo tudi fraze. Tudi pogovorne frazeme lahko dodatno razdelimo na narečne, žargonske (*beli prah*) in slengovske (*zabiti test*), do nižje pogovorne (*zabit kot kanta*), ki vsebujejo tudi neknjižne pojme ali celo vulgariizme.

Frazeme delimo na stavčne in ne-stavčne, oziroma rečenice in rekla. Rečenice so frazemi, ki jih sestavlja samo besedna zveza in jih navadno vključimo v poved, kot na primer *vlečeš me za nos*. Rekla pa so frazemi, ki tvorijo samostojnem stavek, med katere uvrščamo pregovore, na primer *jabolko ne pade daleč od drevesa*.

Frazeologija

Frazeologija je veda, ki preučuje frazeme. Frazemi so obširno slovnično področje in kljub temu, da so predmet raziskav številnih frazeologov in jezikoslovcev, so razmejitve glede na ostale vede dokaj nenatančno opredeljene. So pomemben tako jezikovni kot kulturni del vsakega jezika in se vzporedno z napredkom jezika postopoma razvijajo skozi stoletja (Frazemi – zabavni za poslušanje, a zahtevni za prevajanje, 2021).

Splošno poznavanje frazemov

Frazemi so del vsakdanji del našega jezika. Zaradi pogostosti so nekateri izmed teh popolnoma integrirani v naš jezik, posledično jih večina pogosto spregleda in ne šteje med vsakodnevno uporabljene fraze, zato jih v resnici uporabljamo pogosteje, kot se zavedamo. Med idiome na primer lahko uvrstimo tudi nekatere pozdrave, *dober dan*, *dober večer*, vljudnostne fraze, *dober tek*, imena nekaterih organizacij, *Rdeči križ* in številne druge.

Za mnoge frazeme lahko celo rečemo da so t. i. "ponarodeli". Velikokrat pravilno poiščemo (oz. zaznamo) frazem in poznamo njegovo rabo, torej kdaj lahko določeno frazo smiselno uporabimo v besedilu ali govoru, obenem pa njenega pomena ne poznamo popolnoma oziroma ga ne znamo obrazložiti.

V literarnih delih pa frazeme pogosto zamenjujemo z metaforami. Po definiciji, izgledu ter uporabi so si ti namreč precej podobni, poglobljena razlika med pojmom je v spremenljivosti. Frazemi so namreč stalni in splošno poznani, ne smemo jih poljubno spreminjati na primer s sopomenskimi izrazi, metaforo pa si lahko umetnik izmisli sam in jo po želji spreminja ter oblikuje. Za metafore je

zato bolj značilen direkten simbolični pomen čez t. i. tretji člen, torej jo lahko vsaj delno simbolično razumemo iz definicij posameznih besed. To lahko pojasnimo na primeru metafore *večer življenja*. Pojem večer je opredeljen kot zadnji, pred-končni, lahko poslovljni del dneva. V izbrani besedni zvezi torej predstavlja zadnji del življenja, starost, predsmrtno obdobje.

Kriteriji, ki sicer določajo frazem, so večbesednost, stalnost in leksikaliziranost, idiomatičnost in ekspresivnost (Frazemi in njihovi pomeni, 2017).

Večbesednost določa frazem kot zvezo vsaj dveh besed, stalnost in leksikaliziranost pa se nanaša na ne-spremenljivost frazemov. So torej oblikovno in pomensko stalni in splošno poznani, v pravilni obliki tudi leksikalizirani, torej zapisani v slovar. Ne smemo jih poljubno spreminjati, spremembe lahko delamo le pri sklanjanju in spreganju ter v časovnih in naklonskih oblikah (nekateri frazemi pa imajo tudi več pravih oblik oziroma variacij). Idiomatičnost govori o prenesenem oziroma metaforičnem pomenu frazemov; ekspresivnosti nekateri ne uvrščajo med temeljne lastnosti frazemov, po mnenju drugih pa jih ravno ta loči od ostalih stalnih besednih zvez (na primer *rdeči javor, črni trn*), saj trdi, da preko frazemov izrazimo osebni, čustveni odnos do povedanega ali ovrednotimo situacijo (Frazološki slovar; Frazemi [01], 2018).

Razširjenost in zgodovina

Kot del vsakdanjega življenja frazeme najdemo (večinoma) v vseh svetovnih jezikih. Kot povedano, so odvisni od izvirnega geografskega prostora in tamkajšnje kulture, saj se vzporedno z jezikom in kulturo razvijajo tudi do več stoletij. Posledično imajo poleg jezikovne tudi veliko kulturno vlogo, pomen pa je večinoma tradicionalen, zato je za razumevanje frazemov v nekem jeziku potrebno določeno predznanje. Iz tega razloga pa frazemi obenem tudi povečujejo edinstvenost in avtentičnost jezika.

Kot prvi primer vzemimo frazem za močan dež, v slovenščini *lije, kot iz škafa*. Enak oziroma zelo podoben je tudi frazem v italijanščini *piovvere a secchiate*, v dobesednem prevodu dežuje iz vedra. V italijanščini je namreč kar nekaj frazemov, ki so podobni ali celo v dobesednem prevodu enaki slovenskim, med njimi *buono come il pane*, dober kot kruh. Prvi logični sklep o vzroku podobnosti je gotovo geografska bližina, saj sta državi sosednji. Vendar pa tudi to ne drži vedno oziroma za vse frazeme. Italijanščina in francoščina sta kot romanska jezika z skupnimi koreninami v latinščini precej podobna in nenazadnje tudi geografsko sosednja, vendar kljub temu francoski frazem *il pleut des cordes*, v

dobesednem prevodu dežuje vrvi ni podoben italijanski različici. V tem primeru popolnoma drugačna je tudi angleščina z frazo *it's raining cats and dogs*, v dobesednem prevodu dežuje mačke in pse. Ena od teorij o izvoru frazema je povezana z zgodovino Anglije, kjer je močno deževje na ulice naplavilo trupla mrtvih živali. To je tudi zelo dober prikaz, kako različne geografske in kulturne značilnosti ter tradicije vplivajo na pomen frazemov, kar se seveda razlikuje od jezika do jezika. (Italijanski frazemi, 2013; Frazemi – zabavni za poslušanje, a zahtevni za prevajanje, 2021)

Zanimive so tudi oblike frazema s pomenom zafrkavati nekoga, ki se med seboj razlikujejo v vseh izbranih jezikih. Idiom je v slovenščini *vleči koga za nos*, v angleščini *to pull someone's leg* (vleči nogo od nekoga), italijanščini *cercare di darla a bere a qualcuno* (poskušati dati nekemu piti), nemščini *jemanden auf die Schippe nehmen* (vzeti nekoga na lopato) in v francoščini *jouer un tour à quelqu'un* (nekomu igrati krog).

Zato frazemov torej ne smemo dobesedno prevajati, kar otežuje tako prevajalsko delo kot učenje določenega jezika.

Vendar pa obstajajo tudi frazemi, ki so si podobni v več oziroma vseh jezikih. Nekateri izvirajo iz zgodovinsko vplivnih dogodkov, literarnih del (Iliada in Odiseja, Biblija), mitologije. Primeri takšnih frazemov so *Sizifovo delo*, *jabolko spora*, *Pandorina skrinjica*. Tako tudi frazem *biti desna roka* (biti nekemu v veliko pomoč) v nekatere jezike, ker obstaja enak frazem z enakim pomenom, pravzaprav prevajamo z dobesednim prevodom iz slovenščine: v angleščino *to be someone's right hand*, v nemščino *die rechte Hand sein* in v francoščino *être le bras droit* (Lazar, 2015).

Viri

Frazemi – zabavni za poslušanje, a zahtevni za prevajanje. 2021. [internet].

[citirano: 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu:

<https://www.adriatika.com/sl/frazemi-zabavni-za-poslusanje-zahtevni-za-prevajanje>.

Frazemi [01]. 2018. [internet]. [citirano 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu:

https://dijaski.net/gradivo/slo_sns_frazemi_01.

Frazemi in njihovi pomeni. 2017. [internet]. [citirano: 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu: <https://www.leemeta.si/blog/zanimivosti/frazemi-in-njihovi-pomeni>.

Frazeološki slovar. [internet]. [citirano 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu: <https://www.frazemi.com/frazeologija>.

Italijanski frazemi. 2013. [internet]. [citirano: 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu: <https://www.italijanscina.com/zanimivosti/italijanski-jezik/frazemi>.

Lazar, T. 2015. *10 uporabnih frazemov v tujih jezikih*. [Internet]. [citirano: 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu: <https://jezikovna-akademija.si/10-uporabnih-frazemov-v-tujih-jezikih>.

Projekt slovenščina. [internet]. [citirano: 28. 4. 2022]. Dostopno na naslovu: https://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo/090_frazemi/01_index.html.

Skušek, N. 2018. *Petdeset odtenkov slovenskih frazemov: kako z zlato sredino presekatl govorniško sivino*. [internet]. [citirano: 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu: https://zpm-mb.si/wp-content/uploads/2018/07/SŠ_Slovenski_jezik_Petdeset_odtenkov_slovenskih_frazemov.pdf.

Slovenščina za 3. letnik. [internet]. [citirano: 15. 5. 2022]. Dostopno na naslovu: <https://ucilnice.arnes.si/mod/book/view.php?id=468439&chapterid=2087>.

RABA FRAZEMOV

Pojavljanje frazemov lahko bolje raziščemo s pomočjo korpusov. Sama sem to raziskovala s pomočjo korpusa Gigafida. Bolj sem se osredotočila na naslednjih pet frazemov: *mačji kašelj*, *črna ovca*, *kot riba v vodi*, *moker kot miš* in *tuliti z volkovi*.

V analizo sem vključila pojavnost frazemov v različnih vrstah besedil, prav tako sem se posvetila stavi frazema v stavku ter v kakšnem vsebinskem kontekstu in s katerimi kolokacijami lahko frazem največkrat opazimo. Ob analizi sem ugotovila, da se frazemi največkrat pojavijo v časopisnih člankih, stave frazemov v stavku pa se ob različnih primerih razlikujejo.

Mačji kašelj

Frazem *mačji kašelj* se največkrat pojavi v časopisih in sicer kar 1320-krat, največkrat med leti 2006 in 2008. Sam frazem se v večini primerov pojavi na koncu stavka, pred njim pa se velikokrat pojavi nikalnica npr. »kdor malo bližje pozna gospoda Dimitrija, ve, da to ni mačji kašelj.« (Dnevnik, 2000).

Frazem se veliko pojavlja tudi v revijah (711) in na internetu (543), občutno manj v leposlovju (83), najmanj pa v stvarnih besedilih (28). Povsod je raba in stava frazema v stavku podobna.

Črna ovca

Frazem *črna ovca* se prav tako največ pojavlja v časopisih, 457-krat, največkrat pa je bil uporabljen leta 2008. Stava frazema v stavku se od članka do članka razlikuje, večinoma pa za njim stoji končno ali nekončno ločilo. Frazem je v veliko primerih uporabljen v kolokaciji z besedama »v družini«, še posebej v sestavkih, ki opisujejo dogodke, povezane z določeno osebo npr. »Junak romana je štiridesetletnik, v romanu samo "stric", črna ovca v družini, ...« (Gorenjski glas, 2007).

Druga vsebinska raba frazema, ki je množično uporabljena, je v povezavi z gospodarstvom ali ekonomijo npr. »Resolucija o Kubi išče črno ovco za gospodarske težave otoka, ...« (internet, 2012), frazem pa se uporablja tudi v poročilih o športnih dogodkih »Frank Vandembroucke, ki se je to sezono iz velikega upa spremenil v črno ovco belgijskega kolesarstva, je vendarle dobil delodajalca za prihodnjo sezono.« (Delo, 2000).

Kot riba v vodi

Frazem *kot riba v vodi*, se v različnih vrstah besedil pojavlja z enako pogostostjo. Še vedno največ primerov najdemo v časopisih (159), občutno manj pa v leposlovju (27). Stava frazema je skoraj vedno na koncu stavka. Velikokrat se uporabi v navezavi z glagolom »počutiti se«.

Vsebinsko se frazem večinoma uporablja v opisih ljudi in njihovih življenjepisih. »Verdenik, ki je na Japonskem že štiri leta, se tukaj počuti kot riba v vodi.« (Dnevnik, 2002) ali pa pri osebnih izpovedih npr. »Zvečer se počutimo še kot riba v vodi, zjutraj pa ne moremo premakniti vratu.« (Zdravje, 2006).

Moker kot miš

Frazem *moker kot miš* se v korpusih pojavlja manj kot drugi frazemi. Vseeno je zanimivo, da ga lahko velikokrat zaznamo v leposlovju. Stava frazema v stavku se v primerih razlikuje, vsebinsko pa je frazem uporabljen v situacijah, ko oseba poroča o dogodku, ki se je zgodil med močnim deževjem. »Čeprav je bil moker kot miš, so mu oči nenavadno svetlo žarele.« (Sivec, I., Čarobna violina, 1998).

Poleg tega je frazem prisoten v potopisih in reportažah npr. »V hipu smo vsi mokri kot miši, sodra se odbija od premočenih skal, v grabnu dere hudournik.« (Slovenske novice, 2016).

Tuliti z volkovi

Raba frazema *tuliti z volkovi* je prav tako najbolj pogosta v časopisih. Frazem največkrat stoji na koncu stavka, če pa je sredi stavka, je za njim skoraj vedno postavljena vejica.

Vsebinsko je frazem uporabljen v različnih situacijah, z njim pa je poudarjeno pasivno nestrinjanje avtorja z nekim dejstvom ali pa je predstavljeno določeno negativno mnenje. »Vsi drugi, ki "tulijo z volkovi", bodo zagotovo ostali praznih rok.« (Dnevnik, 2002).

Viri

Korpus Gigafida. [internet]. [citirano: 20. 5. 2023]. Dostopno na naslovu:
<https://viri.cjvt.si/gigafida>.

IZVOR FRAZEMOV

V poglavju so predstavljeni pomeni in izvori nekaterih živalskih frazemov v slovenščini, angleščini in francoščini. Na koncu poglavja je dodanih že nekaj ne-živalskih frazemov v vseh treh jezikih.

Slovenski frazemi

Biti na konju

Pomen: Uspeti ali doseči cilj.

Primer: Če mi uspe dobiti le še malo podpore, sem na konju.

Izvor: Izvor tega frazema lahko pripišemo dejstvu, da je bil konj nekoč ena najpomembnejših domačih živali, jezdni konji pa so bili še posebej cenjeni. Navadno so si (jezdnega) konja lahko privoščili le premožni ljudje. Izraz biti na konju je postal prispodoba za uspeh.

Biti reven kot cerkvena miš

Pomen: Biti zelo reven.

Primer: Z njim se je poročila, če prav je bil reven kot cerkvena miš.

Izvor: Frazem temelji na dejstvu, da v cerkvah nikoli ni bilo veliko hrane (v nasprotju z raznimi mlini in shrambami). Miši, ki so tam prebivale, so se morale zadovoljiti s prahom, za katerega velja, da je sestavljen iz 80% drobnih človeških lusk, ter kakšno mrtvo muho ali pajkom. Enak oziroma podoben frazem obstaja tudi v angleščini (*as poor as a church mouse*) in francoščini (*pauvre comme un rat d'église*).

Boriti se kot lev

Pomen: Boriti se pogumno in vztrajno

Primer: Čeprav so se na igrišču borili kot levi, so vseeno izgubili.

Izvor: Frazem brez dvoma izvira iz splošnega konsenza, da je lev kralj živali in da se mu zaradi tega pripisujejo lastnosti, kot so pogum, čast, vztrajnost, vzdržljivost in surova moč. Iz istih razlogov je nastalo še več drugih »levjih« frazemov, kot sta: *braniti se kakor lev* in *hraber kot lev*.

Delati iz muhe slona

Pomen: Pretiravati oz. napihovati manjši problem ali situacijo v nekaj veliko večjega in pomembnejšega.

Primer: Sploh se še ni nič zgodilo, pa že delaš iz muhe slona.

Izvor: Frazem izhaja iz kontrasta med velikostjo slona in muhe in ga uporabimo, ko je nekdo zaskrbljen glede nepomembne in majhne stvari kakor, da bi bila velika in pomembna. Enak frazem poznamo tudi v francoščini: *Faire d'une mouche un éléphant*.

Mačji kašelj

Pomen: Majhna, nepomembna stvar; malenkost.

Primer: Naj te preverjanje znanja ne skrbi, to bo mačji kašelj.

Izvor: Idiomi, ki vključujejo mačke, kot sta *mačji kašelj* in *kot mačka okoli vrele kaše*, imajo morda korenine v pogosti prisotnosti mačk v gospodinjstvih in njihovem tipičnem vedenju. Mačke se z rednim lizanjem svojega kožuha umivajo in pri tem zaužijejo tudi precej dlake. Da bi nakopičeno dlako izločile večkrat pokašljujejo. Ker se to dogaja pogosto in je nekaj čisto običajnega, se je izraz začel uporabljati za opisovanje stvari, ki so preproste in o njih ni potrebno preveč razglabljati. Pogosto uporabljamo tudi zanikana oblika »to ni mačji kašelj«, ko želimo povedati, da je nekaj pomembno in ni enostavno.

Riba smrdi pri glavi

Pomen: Izraz se uporablja, ko govorimo o napakah, negativnih posledicah ipd., ki se odražajo v delovanju politikov, direktorijev ali drugih vodilnih oseb oziroma izvirajo iz njihove pokvarjenosti.

Primer: Pravijo, da riba smrdi pri glavi, stopnice pa se pometajo od vrha navzdol.

Izvor: Izvor pregovora je verjetno nastal iz opazovanja narave in živalskega vedenja. Ko riba začne gniti, je običajno prvi znak tega smrad, ki se najprej začne pri glavi ribe. Na enak način se pregovor nanaša na ljudi. Politične ali druge vodilne osebe so odgovorne za napake ali korupcijo v organizaciji. Pomanjkljivosti in slabosti pri delovanju so najbolj izrazite pri tistih, ki so na vrhu hierarhije ali vodijo določeno skupino.

Zgrabiti bika za roge

Pomen: Odločno se lotiti težkega, zahtevnega dela.

Primer: Matic ima zanimiv značaj: rad tvega in vselej zgrabi bika za roge.

Izvor: Frazem je vseevropski (angleško: *to take the bull by the horns*, francosko: *prendre le taureau par les cornes*) zato je njegov izhodiščni jezik nemogoče določiti. Izraz se je verjetno začel uporabljati v srednjem veku. Nekateri njegov izvor povezujejo z bikoborbami, drugi pa z obvladovanjem živine na ameriških rančih (in tudi na živinorejskih posestvih drugod po svetu. Vsekakor izvira iz dejstva, da je prijemanje bika za njegovo rogovje zaradi njegove moči in vročekrvnosti precej herojsko dejanje. Hkrati pa je verjetno tudi najhitrejši način, da se bika obvlada.

Žrtveno jagnje

Pomen: Nekdo, ki sam nosi posledice za skupno krivdo.

Primer: V tej aferi je bil on žrtveno jagnje.

Izvor: Frazem izhaja iz svetega pisma. V stari zavezi v času pred Mojzesovim odhodom, ko so Judje živeli v suženjstvu v Egiptu, je bog umoril prvorojenca v vsaki hiši, katere vrata niso bila označena s krvjo jagnjeta, ki so ga Judje žrtvovali. Besedna zveza se uporablja za oznako osebe, ki je bila (v prenesenem pomenu) žrtvovana, je prevzela negativne posledice za napako, za katero ni sama odgovorna.

Angleški frazemi

A wolf in sheep's clothing

Dobesedno: *Volk v ovčji obleki.

Pomen: S prijaznostjo skrivati slabe namene.

Primer: Be careful who you talk to on the internet; everyone can be a wolf in sheep's clothing.

Izvor: Frazem izvira iz Biblije, kjer Jezus pravi: »Varujte se lažnih prerokov, ki prihajajo k vam v ovčjih oblačilih, znotraj pa so grabežljivi volkovi.« Frazem je prav tako poznan iz ene izmed Ezopovih basni, kjer se volk, oblečen v ovčje krzno, pretihotapi v čredo nič hudega slutečih ovac in jim zadavi jagnje. Podoben frazem poznamo tudi v slovenščini (*volk v ovčji koži*) in v francoščini (*un loup déguisé en mouton*).

As bald as a badger

Dobesedno: *Plešast kot jazbec.

Pomen: Biti brez las; biti plešast.

Primer: Lou is only thirty, but he's as bald as a badger already.

Izvor: Mnogi menijo, da je izraz plešast kot jazbec nastal zato, ker je vrh jazbečeve glave bel, kar daje vtis plešavosti. Vendar pa dejansko izhaja iz viktorijanskih časov in prvotni izraz je bil »as bald as a badger's backside« (plešast kot jazbečeva zadnjica). Takrat so moške krtače za britje obraza izdelovali iz jazbečeve dlake, ki so jo iztrgali iz jazbečevega zadka. Jazbece so v ta namen ujeli v past, jih oskubili in nato spustili na prostost. Dlaka jim je sčasoma znova zrastle, a preden se je to zgodilo, je bilo na angleškem podeželju običajno videti tekajoče jazbece s »plešastimi« zadnjicami.

As the crow flies

Dobesedno: *Kakor vrana leti.

Pomen: V zračni črti.

Primer: The town is five miles away as the crow flies.

Izvor: Angleški frazem se uporablja za izražanje ravne razdalje brez zavijanja. Eden izmed prvih primerov uporabe izraza je v romanu *Oliver Twist* Charlesa Dickensa, izvor pa ni povsem razjasnjen. Ena izmed možnih, a pomanjkljivih teorij je, da so pred sodobnimi navigacijskimi pripomočki v mornarstvu uporabljali vrane, ki naj bi ob izpustu letele proti kopnemu v ravni črti.

Bee's knees

Dobesedno: *Čebelja kolena.

Pomen: Najvišje kvalitete.

Primer: Our latest model is the bee's knees of powerful car engine performance.

Izvor: Frazem se lahko nanaša tako na produkt oz. predmet, kot tudi na osebo. Čeprav je točen izvor neznan, obstajajo različne teorije o njegovem nastanku. Ena izmed njih je, da izhaja iz dejstva, da čebele dragoceni cvetni prah, ki ga potrebujejo za izdelavo medu, prenašajo prav v posebnih vrečicah, ki se nahajajo ob sklepu na njihovih nogah.

Cat got your tongue?

Dobesedno: *Ali ti je mačka vzela jezik?

Pomen: Izraz se uporablja kot vprašanje ali izjava, ko želimo nekoga, ki molči in ne odgovarja, spodbuditi, da spregovori ali pove, kaj misli.

Primer: You are not saying much; cat got your tongue or something?

Izvor: Sam izvor ni povsem znan. Nekateri menijo, da gre zgolj za besedno zvezo, ki se uporablja pri pogovoru z otroki in namiguje na to, da je mačka nekemu vzela/pojedla jezik in zato ne more govoriti. Po vsej verjetnosti pa izvor prihaja z morja. V 17. stoletju je britanska mornarica uporabljala bič, ki so ga imenovali *cat o'nine tails* (mačka s sedmimi repi), ki je zaradi svojih številnih »repov« povzročila veliko bolečine. Včasih je bila bolečina tako neznosna, da mornarji niso bili zmožni govoriti. V slovenščini lahko rečemo, da je *mačka/muca nekemu snedla jezik*.

To be knee-high to a grasshopper

Dobesedno: *Visok kobilici do kolena.

Pomen: Biti majhen oz. zelo mlad/otrok.

Primer: When I was knee high to a grasshopper I would spend a lot of time with my grandma.

Izvor: Prvič se frazem pojavi v Združenih državah leta 1814 kot »knee-high to a toad« (*visok krastači do kolena). Skozi leta so krastačo nadomestile mnoge druge živali, okoli leta 1850 pa se pojavi kobilica. Frazem je v bil v tej obliki prvič uporabljen v političnem časopisu za opis opozicije.

To grin like a Cheshire Cat

Dobesedno: *Režati se kot Mačka Režalka/mačka iz Cheshira.

Pomen: Na široko se smejati; imeti širok nasmeh.

Primer: Joel was so happy after winning the award that he couldn't stop grinning like a Cheshire Cat.

Izvor: Frazem izvira iz zgodbe *Alica v čudežni deželi* britanskega pisatelja Lewisa Carrolla, natančneje iz lika Mačke Režalke (angleško Cheshire Cat). Pomeni, da se nekdo zelo na široko smehlja, pogosto na način, ki daje vtis skritega zadovoljstva ali nečesa, česar drugi ne razumejo. Možno je tudi, da ima frazem geografski izvor iz angleškega okrožja Cheshire, kjer naj bi se mačke »smejale« zaradi številnih mlečnih kmetij, na katerih pridelajo veliko mleka in smetane.

To rain cats and dogs

Dobesedno: *Deževati mačke in pse.

Pomen: Zelo močno deževati.

Primer: It started raining cats and dogs so we had to cut our picnic short.

Izvor: O izvoru tega frazema obstaja veliko teorij. Nekateri verjamejo, da korenine frazema segajo v nordijsko mitologijo in starodavni pomorski mit, ki pravi, da so mačke imele nadzor nad nevihtami (to se lahko povezuje tudi s kasnejšim prepričanjem, da so mačke sopotnice čarovnic, ki nadzorujejo vreme in »kuhajo« nevihte), psi pa naj bi simbolizirali Skandinavski bog Odin, ki naj bi med drugim imel tudi nadzor nad vetrom, pa je bil večkrat upodobljen v spremstvu psov in volkov. Tako so mornarji verjeli, da ob nevihtah mačke ustvarjajo dež, psi pa veter.

Druga teorija pravi, da frazem izvira iz 17. stoletja, ko so bili odtočni kanali v Angliji precej slabi in je ob močnem deževju na ulice naplavljaljo vse, kar se je v njih nabralo, med drugim tudi trupla v mestu živečih živali (npr. potepuških mačk in psov) – prizor, ki ga v eni od svojih pesmi opiše tudi Jonathan Swift.

Obstajata tudi dve popolnoma jezikoslovni teoriji. Frazem bi imel lahko korenine v popačenki besede »catadupe«, ki je v stari angleščini pomenila slap in je v jezik prišla iz stare grščine preko stare francoščine. Manj verjetno pa je, da bi frazem izhajal iz popačenega starogrškega izraza »cata doxa«, ki pomeni »v nasprotju s preteklo izkušnjo ali prepričanjem«, kar naj bi označevalo nenavadno močno deževje.

Until the cows come home

Dobesedno: *Dokler se krave ne vrnejo.

Pomen: Zelo dolgo časa.

Primer: We can argue until the cows come home, but the dishes are not going to wash themselves.

Izvor: Frazem se nanaša na živino oz. v tem primeru krave, ki so izpuščene na paši. Domači na kmetiji čakajo na njihovo vrnitev, ki pa se še dolgo ne bo zgodila, ali pa se sploh ne bo. Frazem predstavlja nedoločeno in brezsmiselno čakanje, ki se nikoli ne obrestuje. Uporabljati se je začel v devetnajstem stoletju, enega izmed prvih zapisov lahko najdemo leta 1829 v britanskem časopisu *The Times*.

Francoski frazemi

Avoir une faim de loup

Dobesedno: *Imeti volčjo lakoto.

Pomen: Biti zelo lačen.

Primer: Après une longue journée de travail, j'ai une faim de loup.

Izvor: Ta idiom izhaja iz podobe volka, znanega po svojem požrešnem apetitu. Nazorno prikazuje močno in požrešno lakoto, pri čemer poudarja človekovo močno željo po jedi, tako kot lačen volk v divjini. V pripovedkah, legendah in mitologijah evropskih držav ima volk zelo pomembno mesto. Pogosto z zelo negativnimi vidiki (demoni, oblečeni v volčje kože, volkodlak, veliki hudi volk ...). Ta izraz se je v današnji obliki uporablja šele od 19. stoletja. Toda volk kot simbol požrešnosti in hudobije se je rodil že veliko prej, saj so v 17. stoletju na primer rekli »jej kot volk«. Podoben frazem enakega pomena najdemo tudi v slovenščini (*biti lačen kot volk*).

Avoir une mémoire d'éléphant

Dobesedno: *Imeti spomin slona.

Pomen: Oseba, ki ima izredno dober spomin, ki se spominja podrobnosti ali dogodkov iz preteklosti na izjemno natančen način.

Primer: Il a une mémoire d'éléphant, il se souvient de chaque détail de notre dernière rencontre il y a dix ans.

Izvor: Frazem verjetno izvira iz opažene sposobnosti slonov, da imajo izredno dober spomin in se lahko spomnijo krajev, poti, srečanj in drugih podrobnosti iz preteklosti. Izraz se je verjetno razvil iz opazovanj teh značilnosti slonov in se nato prenesel v jezikovno uporabo kot frazem, ki opisuje osebo z izjemno dobrim in dolgotrajnim spominom.

Être un pigeon

Dobesedno: *Biti golob.

Pomen: Biti neumen oz. naiven.

Primer: Pour ne pas être un pigeon, il est essentiel d'apprendre à dire non et de ne pas se laisser influencer facilement.

Izvor: Frazem izvira iz 19. stoletja je povezan z igrami na srečo. V tem času so pogosto stavili na golobe, ki so bili naučeni, da se vrnejo na mesto izpusta. Stavili so na dolžino časa, ki ga bo golob potreboval, da se vrne. Nekateri golobi so bili dobro naučeni in nekateri slabo, neizkušeni tekmovalci pa so pogosto stavili na slabše golobe. Od tod izvira izraz »biti golob«, ki pomeni neumnost in naivnost človeka, ki ga je lahko pretentati ali ukaniti.

Fort comme un bœuf

Dobesedno: Močen kot vol.

Pomen: Zelo močen.

Primer: Je crois qu'il s'entraîne; il est vraiment fort comme un bœuf.

Izvor: Izraz se je verjetno pojavil skupaj z začetkom živinoreje in na splošno agrikulture. Pa vendar se je v *Slovarju francoske Akademije* pojavil pozno, šele leta 1935. Če raziskujemo naprej, bomo opazili, da se praktično identičen izraz pojavlja v skoraj vseh jezikih, še posebej v tistih, kjer je kmetijstvo v preteklosti igralo največjo vlogo. Vseeno pa vsak, ki je že kdaj obiskal kmetijo in videl vola od blizu, lahko vidi, kakšna je bila motivacija za nastanek tega izraza. V slovenščini poznamo enak frazem (*močen kot vol*), v angleščini pa zelo podobnega (*as strong as a bull*).

Il n'y a pas un chat

Dobesedno: *Niti mačke ni.

Pomen: Nikogar ni tukaj.

Primer: Quand nous sommes arrivés il n'y avait pas un chat.

Izvor: Frazem najverjetneje izvira iz poznega osemnajstega stoletja, čeprav se je prvič pojavil v *Slovarju francoske Akademije* šele leta 1835. Pomen je dokaj jasen: na starih in zapuščenih mestih se pogosto zadržujejo potepuške mačke. Kdor je na tak kraj prišel in ni videl niti njih, je lahko upravičeno verjel, da je zares sam. zanimivo je, da se podobni frazemi pojavljajo tudi v drugih jezikih, le da se tam zamenja živalska vrsta. Primera: nemščina – prašič (*»Hier ist kein Schwein«*), italijanščina – pes (*»Non c'è un cane«*).

Nous n'avons pas gardé les cochons ensemble

Dobesedno: *Nisva skupaj pazila prašičev.

Pomen: Nisva prijatelja; nisva na enakovrednem položaju.

Primer: – Salut Pierre, comment ça va? – Lentement, nous n'avons pas gardé les cochons ensemble.

Izvor: Francoski izraz se je začel uporabljati v devetnajstem stoletju, ko se pripadniki višjih slojev niso želeli mešati z revnejšimi, med katerimi so bili tudi tisti, ki so pazili prašiče. Frazem se je torej uporabil za distanciranje od pripadnikov nižjega sloja, ki so bili preveč prijateljski z bogatimi. Tako se v francoščini še danes izraz uporablja, ko želimo nekemu povedati, da bi bilo prav, da se razlika v položaju odraža tudi v obnašanju oz. načinu komunikacije. Druge različice frazema vključujejo uporabo glagola vzgajati (*élever*) namesto paziti (*garder*) in namesto prašičev (*les cochons*) se pojavljajo še krave (*les vaches*), gosi (*les oies*) in purani (*les dindons*). Ko hočemo v slovenščini opozoriti, da si s kom nismo enaki, uporabimo zelo podoben frazem (*nisva krav skupaj pasla*).

Payer en monnaie de singe

Dobesedno: *Plačati z opičjim denarjem.

Pomen: Plačati z lažnim denarjem ali prevarati, pretentati.

Primer: Le client m'a arnaqué, il a payé en monnaie de singe.

Izvor: Izvor sega zelo daleč nazaj, v srednjeveški Pariz. Takrat so morali vsi, ki so prečkali most *Le Petit-Pont*, da bi prišli na otok *L'île de la Cité* z namenom, da prodajo opico, plačati mostnino štirih dinarjev. Če pa je bila opica zdresirana za zabavljanje ljudi, je lahko le pokazala trik mostninarju, in ta je njo in njenega lastnika spustil čez most brezplačno.

Prendre la mouche

Dobesedno: *Vzeti oz. dobiti muho.

Pomen: Nenadoma se vznemiriti oz. vznemirjati se po nepotrebem.

Primer: Elle a un caractère bizarre, elle prend la mouche facilement.

Izvor: Frazem izvira že iz štirinajstega stoletja, ko so ljudje opazili, da različne domače živali, še posebej tiste, ki prebivajo v hlevu (npr. konje in krave), pogosto iritirajo majhne žuželke, ki jim pristajajo okrog obraza. To seveda niso bile samo muhe, vendar so jih ljudje vse poenotili, kar se je ohranilo do danes. Zanimivo je tudi, da se je v šestnajstem stoletju beseda »mouche« (muha) v prenesenem pomenu uporabljala za označevanje nenadne misli ali skrbi.

Se jeter dans la gueule du loup

Dobesedno: *Vreči se v volčja usta.

Pomen: Nepremišljeno se izpostavljanje nevarnosti.

Primer: Tu savais que c'est dangereux et tu t'es quand même jeté dans la gueule du loup.

Izvor: Volk je skozi zgodovino v mnogih kulturah simbolno predstavljal negativne lastnosti in veljal za nevarno žival. Že v petnajstem stoletju je veljalo, da je bil nekdo, ki je prostovoljno pristopil k tej živali, izredno nepremišljen. Izraz se tako danes uporablja kot sinonim za nepremišljeno izpostavljanje nevarni situaciji.

S'entendre comme chien et chat

Dobesedno: *Razumeti se kot pes in mačka.

Pomen: Sovražiti se; biti v stalen konfliktu; stalno se prepirati.

Primer: Ces deux frères s'entendent comme chien et chat.

Izvor: Izvor frazema sega v 17. stoletje, ko je že veljalo, da se mačke in psi med sabo ne marajo in težko bivajo skupaj oziroma da se stalno borijo za človekovo naklonjenost. V raznih oblikah se ta frazem pojavi tudi v drugih jezikih, v slovenščini ga poznamo v treh različicah (*gledati se/biti/živeti kot pes in mačka*), v angleščini pa prav tako obstaja v podobni obliki (*to be/fight like cat and dog*). V vseh treh jezikih pomeni enako – sovražiti se ali pa se vsaj zelo ne marati oziroma se stalno prerekati.

Poser un lapin (à quelqu'un)

Dobesedno: *Nekomu nastaviti zajca.

Pomen: Ne priti na dogovorjeno srečanje.

Primer: J'ai attendu pendant une heure au café, mais elle m'a posé un lapin.

Izvor: Glede izvora tega frazema obstaja več teorij. V 19. stoletju je izraz podariti zajca (»faire cadeau d'un lapin«) pomenil »ne plačati ženski za njene usluge«. V bordelih so moškega, ki je odšel ne da bi plačal, imenovali zajec (*lapin*). Kasneje se je pomen izraza razvil iz kršenja dogovora glede plačila v kršenje dogovora glede srečanja.

Možno je tudi, da frazem izvira iz 13. stoletja, ko je izraz »celui-là est de garenne«, ki dobesedno pomeni »ta je pa od zajca«, označeval izraz nejevere nad popolnoma izmišljeno zgodbo. Kasneje se je izraz razvil v »nastaviti zajca«

s pomenom »pripovedovati šaljive zgodbe ali prirejati neiskrene ljubezenske zmenke. Sčasoma je ta izraz postal sinonim za nekoga, ki ni prišel na dogovorjeno srečanje.

Une oie blanche

Dobesedno: *Bela gos.

Pomen: Mlada in naivna oseba.

Primer: Cette fille ne connaît rien des plaisirs de la vie: c'est une vraie oie blanche!

Izvor: Izraz izpostavi belo barvo na gosi, kar bi ji pripisali tudi brez tega poudarka. Razlog za to je dejstvo, da se beli barvi pripisuje nedolžnost in neizkušnost. Isto pomeni tudi latinska sentenca *tabula rasa* in njena slovenska različica »nepopisan list«, ki je prav tako bel.

Ne-živalski frazemi

Amuser la galerie

Dobesedno: *Zabavati galerijo.

Pomen: Zabavati skupino ljudi z nenavadnimi šalami ali gestami; igrati klovna.

Primer: Il a vraiment amusé la galerie avec ses blagues.

Izvor: V štirinajstem stoletju je bil v Franciji zelo popularen šport »jeu de paume«, predhodnik današnjega tenisa, ki se ga takrat igrali v zaprtih prostorih. Igralci so s smešnimi gibi, ki jih je zahtevala igra, pogosto zabavali gledalce, ki so jih opazovali iz t. i. galerije ob igrišču, z metonimijo so bili gledalci preimenovani kar v galerijo.

Back to square one

Dobesedno: *Nazaj v prvi kvadrat.

Pomen: Vrniti se na začetek oz. znova začeti.

Primer: Our planning decision was overturned, so it's back to square one for the entire project.

Izvor: V tridesetih letih dvajsetega stoletja je BBC začel predvajati nogometne tekme po radiu in razdelil nogometno igrišče na 8 pravokotnikov (kvadratov), da bi lahko poslušalci natančno poznali nahajališče žoge. Prvi kvadrat je bil ob golmanu in голу, torej čisto na začetku.

Ce n'est pas la mer à boire

Dobesedno: *Ni treba spiti morja.

Pomen: Situacija/Naloga je lažja kot je videti; obstajajo tudi hujše stvari.

Primer: Apprenez un mot nouveau par jour, ce n'est pas la mer à boire!

Izvor: Frazem je bil prvič uporabljen v basni *Les Deux Chiens et l'Âne Mort* (sl. *Dva psa in mrtev osel*), ki jo je napisal francoski basnopisec Jean de La Fontaine. V njej je današnji frazem sicer uporabljen v nasprotni – trdilni – obliki (*C'est la mer à boire*), kjer je izraz služil kot metafora za nalogo, ki jo je nemogoče opraviti. Skozi čas se je izraz razvijal in se začel uporabljati v zanikani obliki, njegova originalna oblika pa ni več v rabi.

Kaditi kot Turek

Pomen: Kaditi intenzivno in zelo pogosto.

Primer: Z Borutom pijeva buteljko, ki jo je prislužil na včerajšnji trgatvi, Nik pa kadi kot Turek.

Izvor: Frazem spada v skupino tistih primerov, ki se izoblikujejo ne iz objektivnih razlogov, pač pa zaradi neprijetnih izkušenj z določeno skupino ljudi iz preteklosti. V tem primeru lahko to povežemo s turškimi vpadi tako na našem kot tudi na ozemlju drugih narodov, ki so jih bili pogosto deležni (na primer Hrvaška in Srbija). V hrvaščini in srbščini se je razvil enak frazem (*pušiti kao Turčin*). Kadilci so na drugih ozemljih sicer dobili še veliko vzdevkov: češko *kouřit jako cikán* (kaditi kot cigan), angleško *to smoke like a chimney* (kaditi kot dimnik), francosko *fumer comme un pompier* (kaditi kot gasilec).

Les doigts dans le nez

Dobesedno: *S prsti v nosu.

Pomen: Opraviti nekaj z lahkoto.

Primer: Je vais réussir cet examen les doigts dans le nez.

Izvor: Frazem se uporablja v francosko govorečem svetu ob soočenju z zelo lahkim izzivom. Na začetku dvajsetega stoletja so komentatorji na konjskih dirkah rekli, da je kdo zmaga »s prsti v nosu«, ko so jahači zlahka zmagali (tako zlahka, da jim sploh ni bilo treba z obema rokama držati vajeti). Alternativno lahko izvor pripišemo tudi odnosu in obnašanju jahačev na konjskih dirkah. V primeru, da so bili popolnoma prepričani o svoji zmagi, da so si lahko mirno vzeli čas, da so si dali prste v nos.

Manger les pissenlits par la racine

Dobesedno: *Jesti regrat pri koreninah.

Pomen: Biti mrtev/pokopan.

Primer: On n'a pas de nouvelles de Martin depuis plus que trois ans. C'est fort probable qu'il mange des pissenlits par la racine.

Izvor: Izraz izvira iz devetnajstega stoletja in zadeva rastline, kot je regrat, ki hitro zrastejo v na novo preorani zemlji oziroma na grobovih. Ker se tam hitro razmnožujejo, je bil regrat, predvsem njegove korenine, v preteklosti pogosto označen kot hrana mrtvih, saj naj bi ga pokopani lahko hitro dosegli, od tod tudi frazem. Podoben izraz obstaja tudi v angleščini (*to be pushing up daisies*), ki ima podoben izvor, zamenja pa se vrsta rastline (regrat – marjetica).

To spill the beans

Dobesedno: *Raztresti fižol.

Pomen: Izdati skrivnost.

Primer: We'll organise a surprise party for Emma – don't to spill the beans!

Izvor: Frazem izvira iz stare Grčije, ko so v skrivnih klubih in zvezah odločali o priključitvi novega člana. To so počeli tako, da sta bila vsakemu članu dodeljena bel in rjav fižol. Če je nato v kozarec položil belega, je pomenilo, da želi, da je nov član sprejet, če pa je glasoval z rjavim, je temu nasprotoval. Nihče razen tistih, ki so glasove šteli, ni vedel, kakšno je razmerje med belim in rjavim fižolom v kozarcu, razen če ga je števec po pomoti prevrnil in razkril popularnost/nepopularnost potencialnega člana.

Vedeti, koliko je ura

Pomen: Poznati in razumeti resnično situacijo.

Primer: Ko je začel govoriti o včerajšnjih dogodkih, sem takoj vedel, koliko je ura.

Izvor: Frazem prenaša dobesedni pomen vedenja o točnem času na figurativni pomen poznavanja položaja na sploh. V slovenščini je frazem pogosto uporabljen in izraža, da nekdo ve, kako je v resnici/kakšen je položaj oziroma pozna resnično situacijo

Viri

Biblija. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.biblija.net>.

Expressio – Les expressions françaises décortiquées. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.expressio.fr>.

Expressions Francaises. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.expressions-francaises.fr>.

Fran - Slovarji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://fran.si>.

Grammarist – Idioms – Definition & List of 1100+ Examples. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://grammarist.com/idiom/>.

L'Internaute – Expressions de la langue française. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.linternaute.fr/expression/>.

Online Etymology Dictionary. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.etymonline.com>.

Razvezani jezik – Prosti slovar žive slovenščine. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://razvezanijezik.org>.

The Idioms – Largest idiom dictionary. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.theidioms.com>.

Tutoratpro - Expressions françaises et québécoises. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://tutoratpro.com/expressions/>

Thompson, A. 2017. *Hair of the Dog to Paint the Town Red*. Ulysses Press. Berkley, CA: Publishers Group West.

Wikipedia. [internet]. [citirano 14. 6. 2023]. Dostopno na naslovu: <https://www.wikipedia.org>.

FRAZEMSKA UGANKA

Risbe upodabljajo 24 živalskih frazemov opisanih v prejšnjem poglavju, vendar tokrat niso razdeljeni v tri skupine glede na jezike in si ne sledijo v enakem vrstnem redu. Lahko uganete za katere frazeme gre?

Pravilnost svojih odgovorov preverite na koncu poglavja.

1.

2.

3.

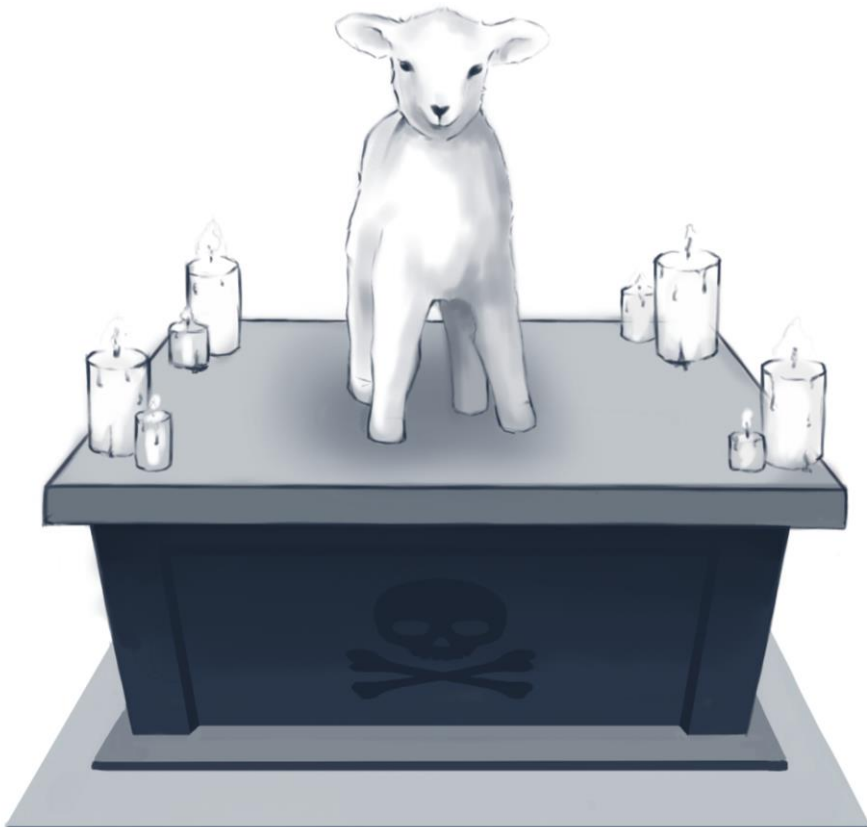
4.

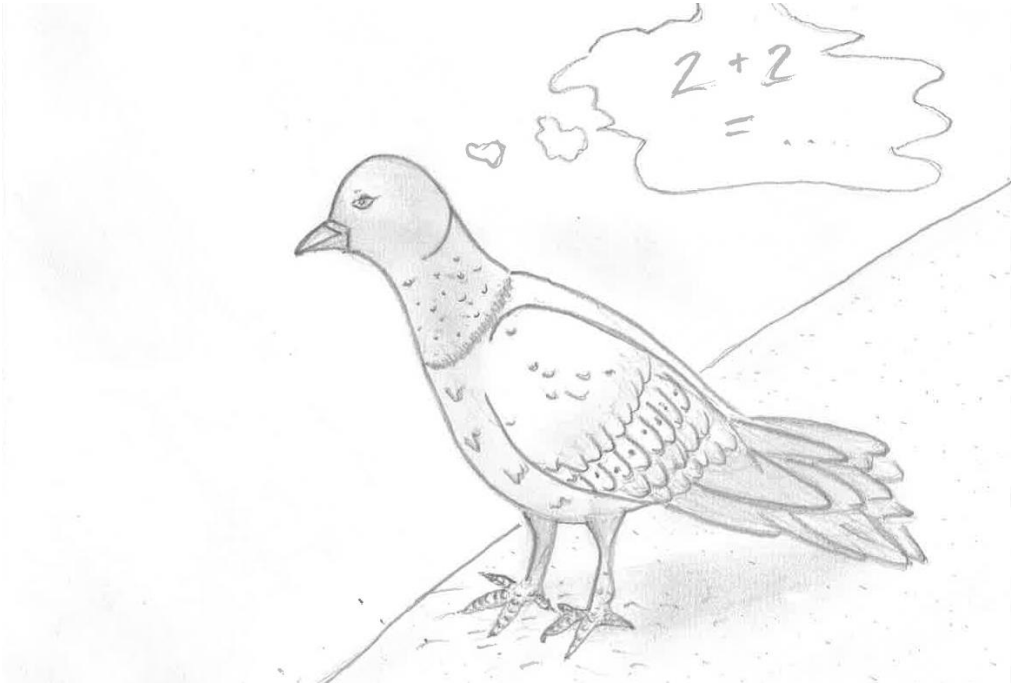
5.

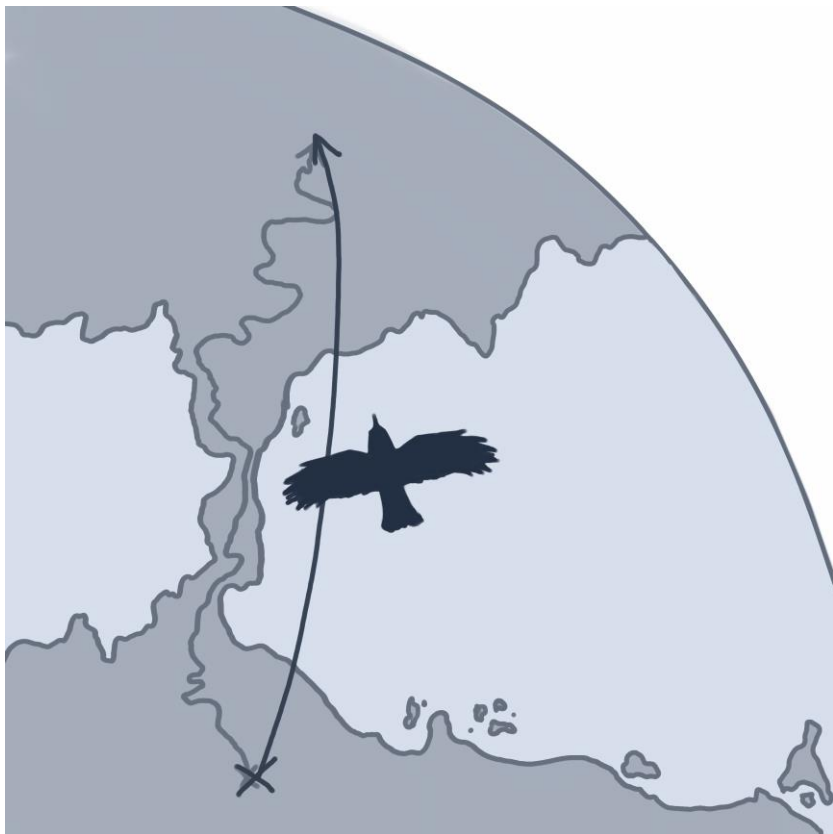
6.

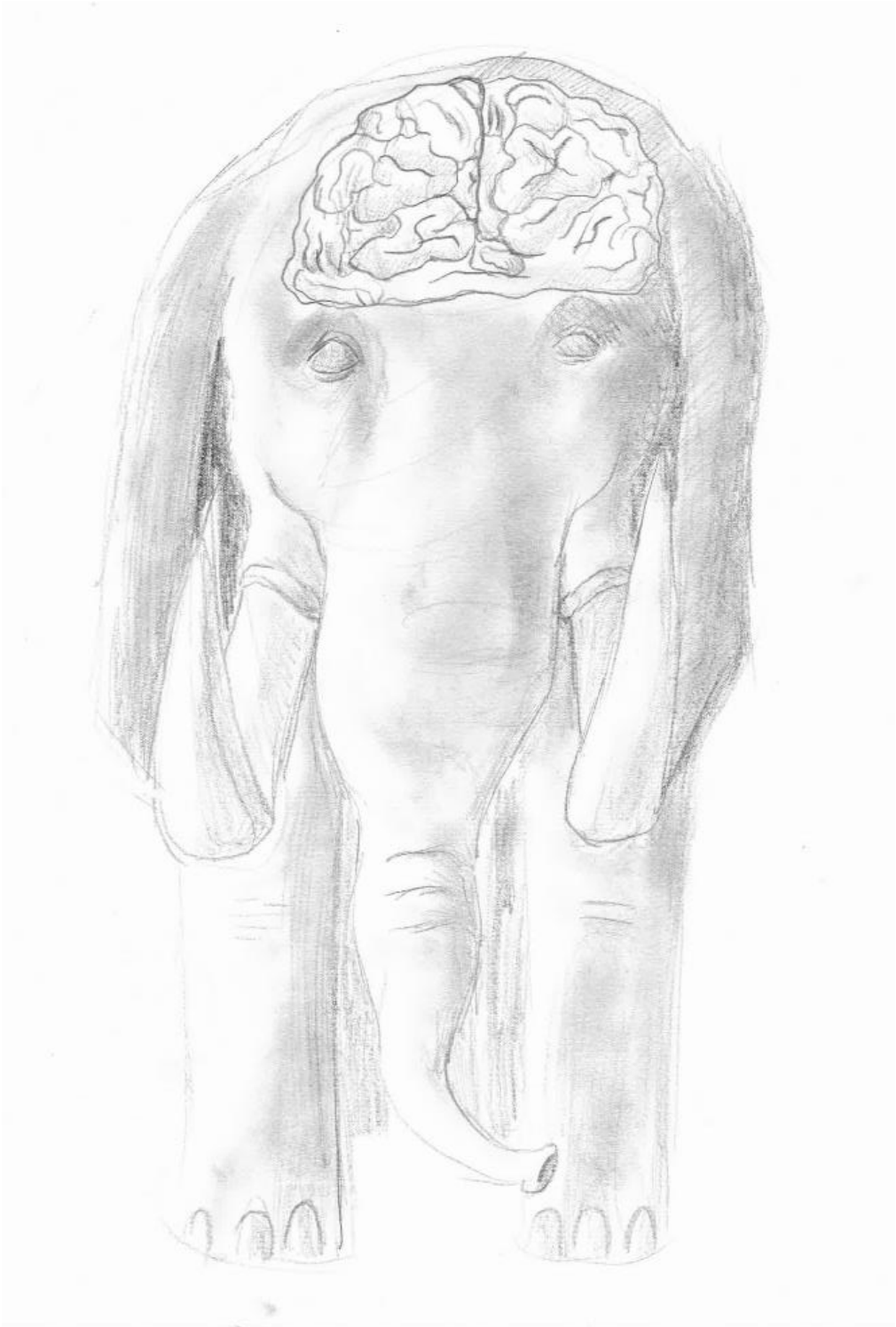
7.

8.

9.

10.

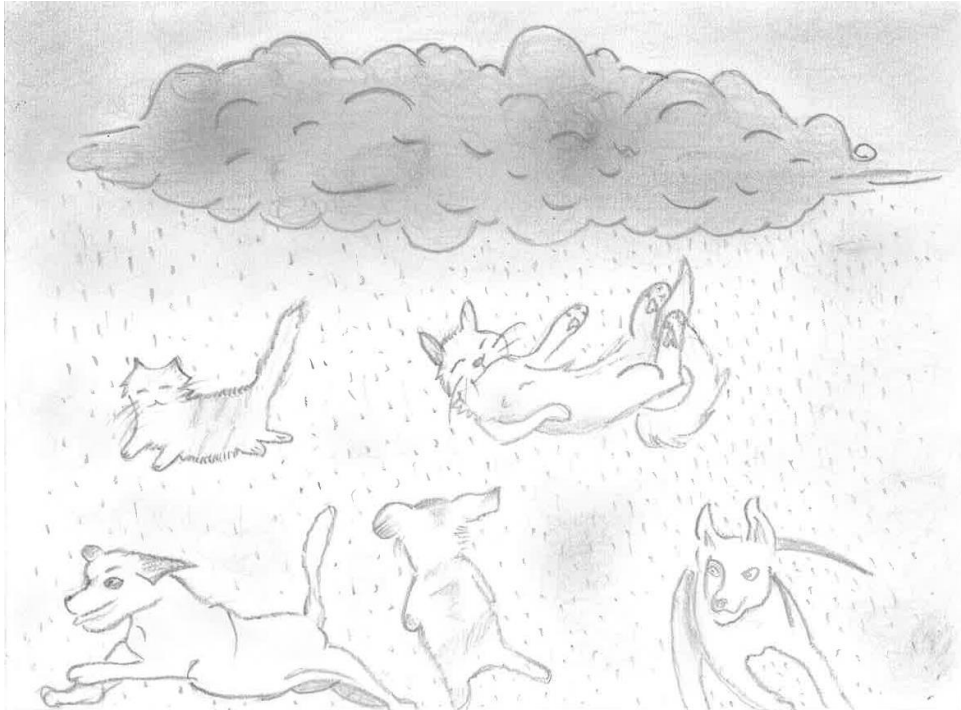
11.

12.

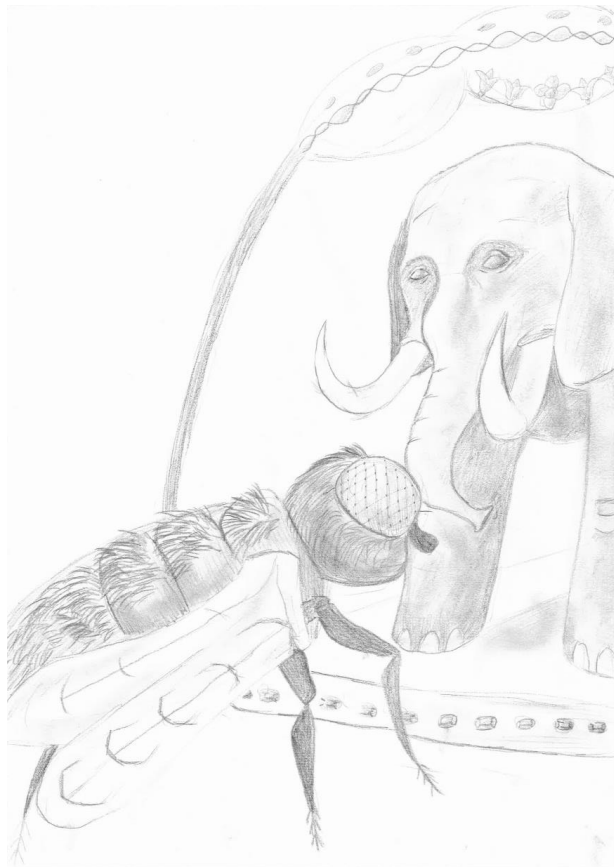
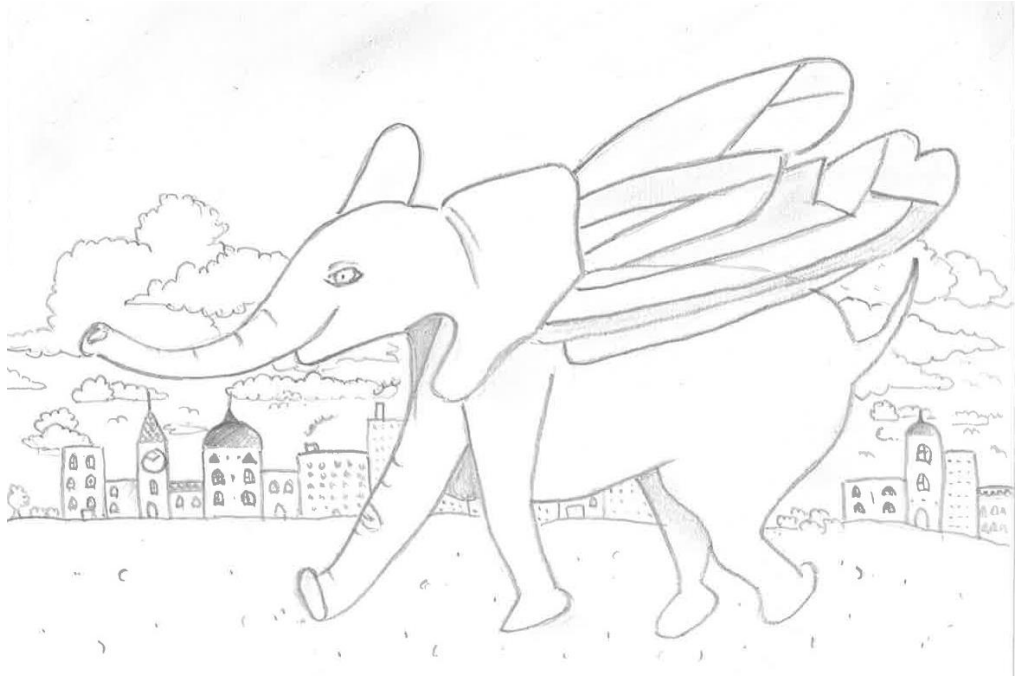
13.

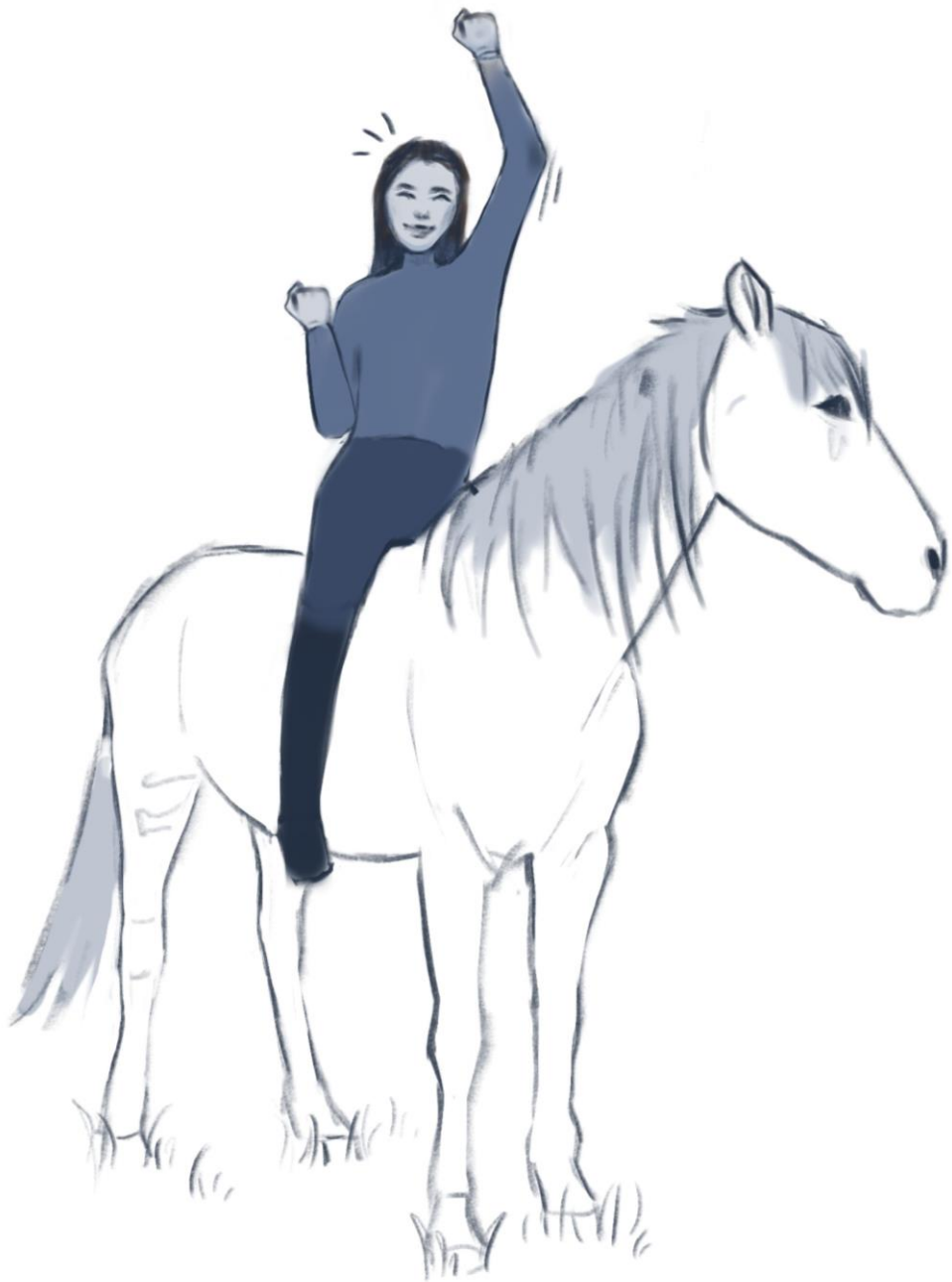
14.

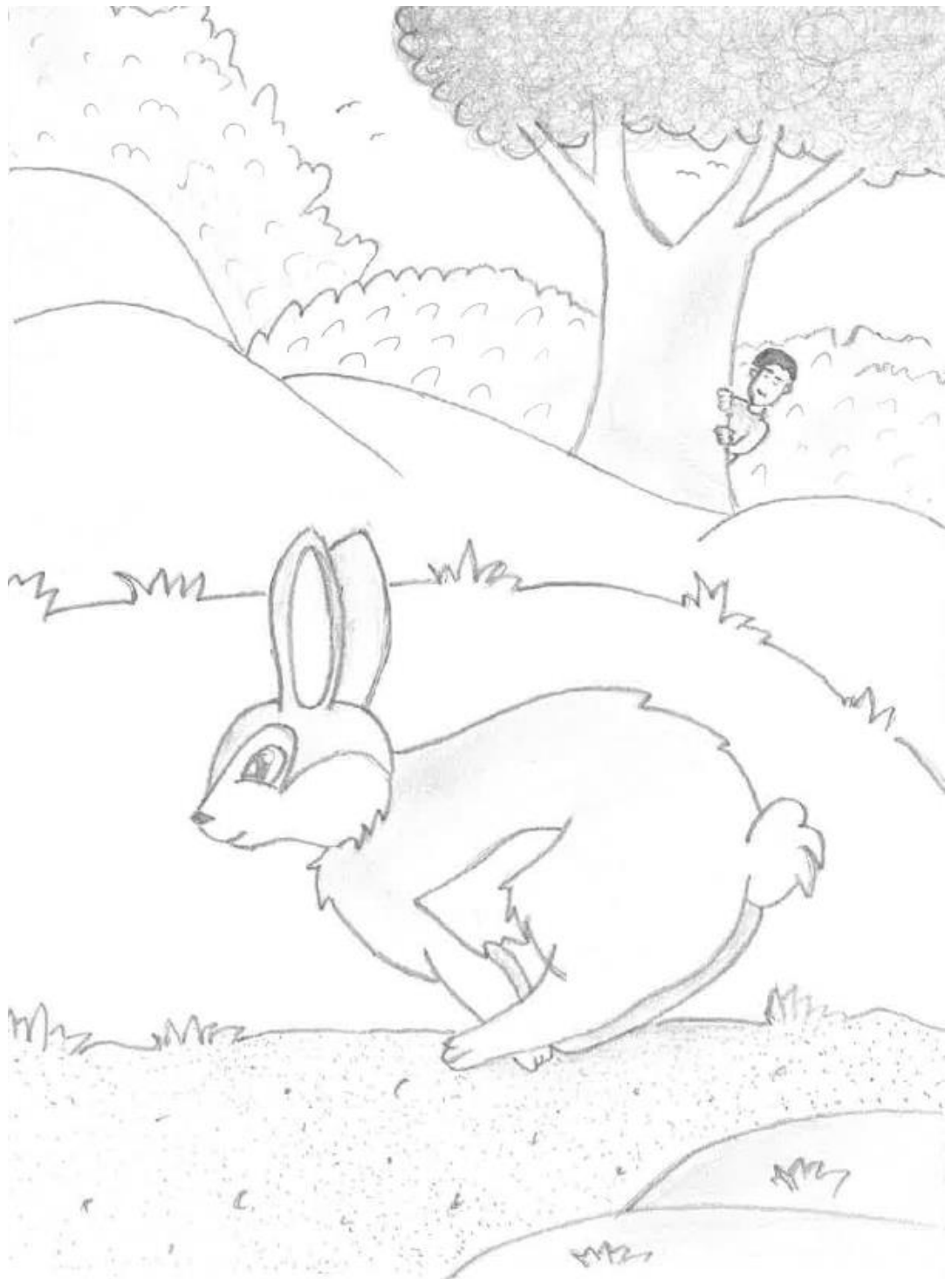
15.

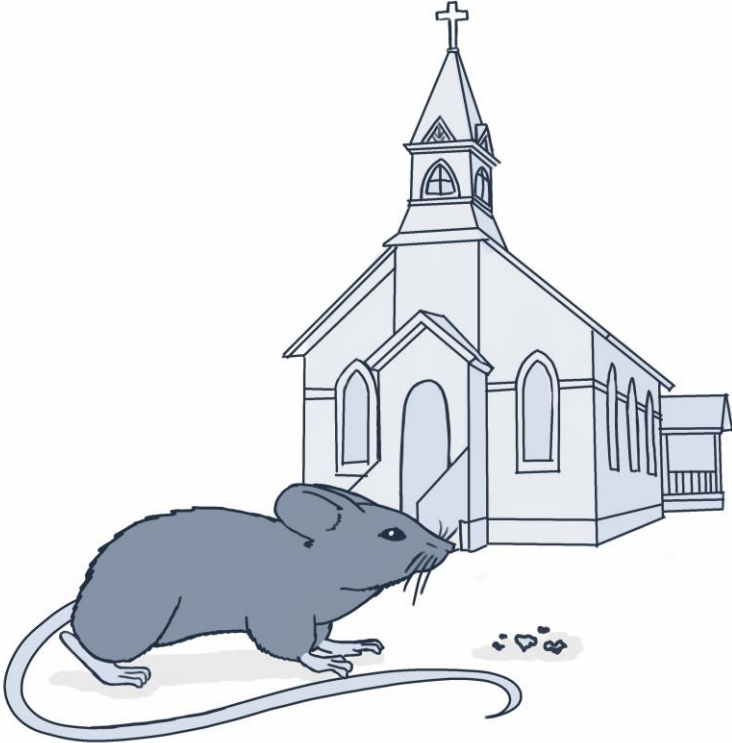
16.

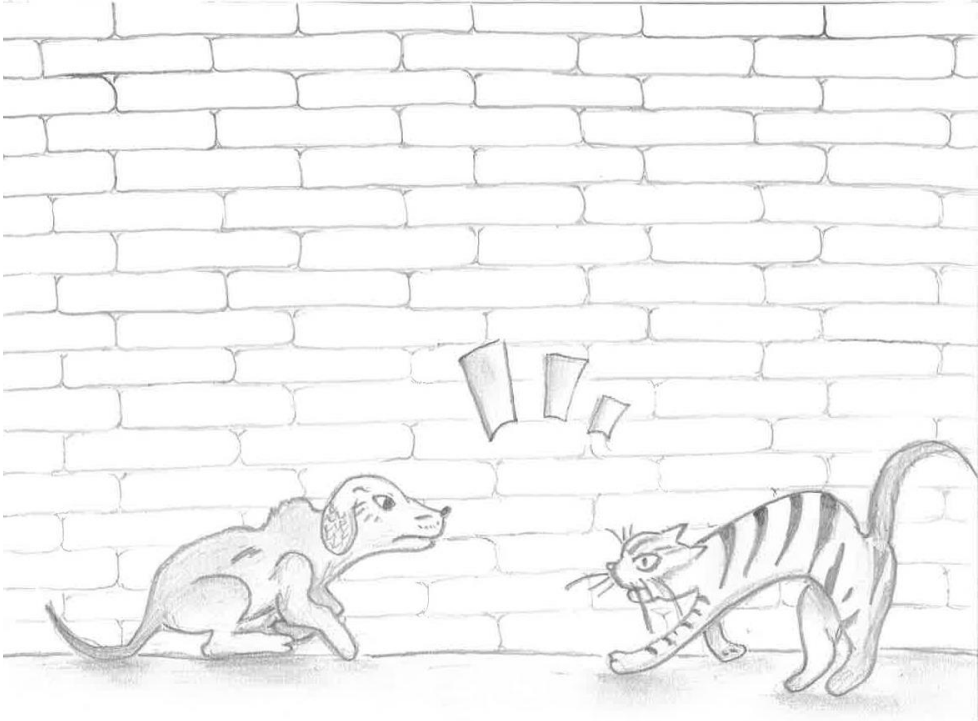
17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

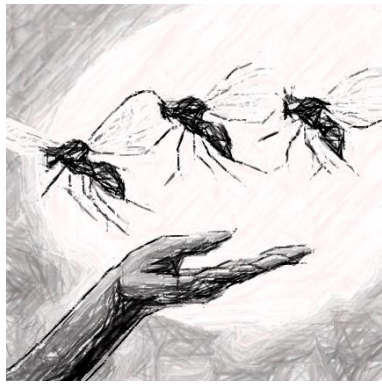
24.

ODGOVORI

1. Fort comme un bœuf (tudi: močan kot vol, as strong as a bull).
2. Zgrabiti bika za roge (tudi: to take the bull by the horns, prendre le taureau par les cornes).
3. Nous n'avons pas gardé les cochons ensemble.
4. To grin like a Chesire Cat.
5. To be knee-high to a grasshopper.
6. Žrtveno jagnje.
7. Être un pigeon.
8. As the crow flies
9. Avoir une mémoire d'éléphant.
10. Payer en monnaie de singe.
11. As bald as a badger.
12. Avoir une faim de loup (tudi: biti lačen kot volk)
13. It's raining cats and dogs.
14. Il n'y a pas un chat.
15. Delati iz muhe slona (tudi: faire d'un mouche un éléphant).
16. Biti na konju.
17. Poser un lapin.
18. Biti reven kot cerkvena miš (tudi: as poor as a church mouse, pauvre comme un rat d'église).
19. S'entendre comme un chat et un chien (tudi: gledati se/bit/živeti kot pes in mačka, to be/fight like cat and dog)
20. Bee's knees.
21. A wolf in sheep's clothing (tudi: volk v ovčji koži, un loup déguisé en mouton)
22. Mačji kašelj.
23. Se jeter dans la gueule de loup.
24. Until the cows come home («maison» v francoščini pomeni hiša/dom).

Št. 24 je nagajiva zagonetka, kjer se je francoska beseda infiltrirala v ilustracijo angleškega frazema.

TRI MUHE NA EN MAH

Mentorici: Katarina Krapež, dr. Meta Lah

Zbrala in uredila: Katarina Krapež

Avtorji besedila: Gaja Ana Gorenc Markovič, Gaia Istenič, Katarina Krapež,
Neža Kunič, Manca Miklič, Živa Potočar, Nai Redja, Ivo Vitez

Ilustracije: Enya Dragojević, Vita Logar, Hanna Yesewzer Tefera

Izdajatelj: Gimnazija Bežigrad

Ljubljana, 2023

Elektronska izdaja

Univerza v Ljubljani

Funded by the
European Union

Financirano s strani Evropske unije in Gimnazije Bežigrad.

